

Australisk kalkrörsmask (*Ficopomatus enigmaticus*)

Utseende, habitat och ursprung

Australisk kalkrörsmask är en rörbyggande mask som fäster på hårda substrat så som stenar, fartygsskrov och skaldjursskal. Arten bygger vita kalkrör, dessa blir gulbruna med ålder, som kan bli ca 10 cm långa och ca 2 mm i diameter¹. I den övre änden av maskens kropp har den ett sköldliknande utskott med vilket masken kan stänga till röret och på denna sköld sitter även små taggar. I samma ände har masken också en tentakelkrona som sticks ut för röret och filtrerar vattnet för att fånga upp plankton och ätbara partiklar. Om det finns många maskar på samma ställe kan deras rör tillsammans skapa ett rev. Sådana rev har observerats bli upp till fyra meter breda och två meter höga². Fortplantning sker genom att maskarna släpper ut ägg och spermier i det omgivande vattnet. Larverna lever som plankton i 20–25 dagar då de fäster sig på ett hårt substrat³.

Arten är mycket tålig och har visat sig kunna leva i ett stort spektrum av salthalter men föredrar lugna brackvattenförhållanden på grunt vatten⁴. Den har även hög tolerans mot föroreningar. I Europa har man observerat arten på flera platser där kylvatten från kraftverk släpps ut vid kusten.

Den australiska kalkrörsmasken kommer ursprungligen från Indiska Oceanen/Stilla Havet. Man tror att den har spridit sig genom sjöfarten, främst som påväxt och i ballastvatten. Det är även sannolikt att den kan ha spridits som påväxt på ostronskal från odlingar⁵. I Sverige observerades arten för första gången 2013 i Limhamn och 2020 fann man den även i Lomma hamn.

Ekologiska effekter på sin omgivning

Eftersom arten tål så varierade salthalter, har den observerats runt om i Europa och världen. Om det inte finns stor konkurrens när arten etablerat sig kan den ta över och ersätta inhemska arter både genom att fysiskt tränga ut dem, men också genom att konkurrera om föda. I stora populationer produceras en stor mängd avfallsprodukter som kan sänka vattenkvalitén. Men det har även diskuterats om de kan ha en positiv effekt för ljus- och syreförhållande i områden med dålig vattenkvalité och dålig vattenomsättning då arten kan ta upp partiklar ur vattnet och förhindra nedfall till botten.

Effekt på verksamheter

Arten ses som en potentiellt allvarlig påväxtorganism. Den har bland annat setts hindra manövreringen av dammluckor och slussportar och blockera rör för vattenintag till kraftstationer. Under 2020 såg man en snabb spridning av arten längs den tyska kusten i både Nordsjön och Östersjön och i hamnen i Bremerhaven har man haft problem med manövrering av fartyg som försvåras av de stora kolonierna⁶. Den har även hittats på fritidsbåtar och andra flytande konstruktioner vilket medför extra kostnader för rengöring och underhåll.

Australisk kalkrörsmask som är upptagen från botten.
Foto: Per Olsson

Australisk kalkrörsmask i marina förhållande.
Foto: Fredrik Pleijel/ArtDatabanken

¹ [Artinformation | Nya Arter](#)

² [World Polychaeta Database - *Ficopomatus enigmaticus* \(Fauvel, 1923\) \(marinespecies.org\)](#)

³ [MarLIN - The Marine Life Information Network - A fanworm \(*Ficopomatus enigmaticus*\)](#)

⁴ [A-Z of Invasive Marine Species: *Ficopomatus enigmaticus* - Conservation Articles & Blogs - CJ \(conservationjobs.co.uk\)](#)

⁵ [Rangia cuneata \(havochovatten.se\)](#)

⁶ Mejil från Mariusz Zabrocki, 2021

Förhindra spridning av invasiva arter

Om främmande arter får fäste och blir invasiva riskerar de att göra stor skada såväl på naturvärden som samhällsekonomiska värden. I havsmiljön är det ofta extra svårt att hindra en art som har fått fäste. För att minimera riskerna att få in och sprida främmande arter vidare krävs medvetenhet och försiktighet. Kommersiell fartygstrafik och akvakultur är särskilt viktiga sektorer, men även hanteringen av fritidsbåtar är en viktig faktor. Här följer några råd, främst till ägare av fritidsbåtar, för hur man kan bidra till att minska risken för spridning av främmande arter i våra vatten. Råden gäller inte bara för australisk kalkrörmask, utan gäller generellt för alla arter som har ett livsstadium där de sitter fast på en hård yta.

Detta kan du göra för att minska risken för spridning av främmande arter

- Förhindra och ta bort påväxt på båtskrov. Att förebygga att arter växer på hårda ytor som rör sig mellan olika platser är en av de viktigaste åtgärderna mot främmande arter. Detta kan göras på många sätt. För att inte bidra till andra problem rekommenderar Länsstyrelsen bara åtgärder som inte bidrar till att sprida miljögifter.
 - Ta båten ur vattnet när möjlighet finns, detta dödar de flesta marina organismer. Ju längre tid båten är uppe ur vattnet desto bättre.
 - Använd fysiska metoder för att motverka påväxt, t.ex. skrovdruk.
 - Använd fysiska metoder för att avlägsna eventuell påväxt, t.ex. båtbottdentvätt eller skrapning och rengöring för hand.
- Rensa och rengör båten ordentligt och låt den helst torka innan den ska användas på en ny plats. Rengör redskap innan de används på en ny plats, t.ex. fiskeredskap, ankare, fendrar, redskap för att tvätta båten.
- Försök undvika, eller åk mycket försiktigt genom växtlighet. Detta minskar både risken för spridning av växtdelar som kan skapa nya bestånd, men minimerar också störningen på befintliga inhemska växter.
- Var uppmärksam och nyfiken på vad som växer på båtar och andra hårda ytor i vattnet. Rapportera fynd av misstänkta främmande arter i "[Rappen](#)" (Rapportering av Marina Vattenorganismer)
- Rapportera gärna även observationer till [Artportalen](#) och Länsstyrelsen (kontaktpersoner för havsmiljö eller främmande arter).

Har du frågor. Vänd dig till Länsstyrelsens kontaktpersoner för havsmiljö eller främmande arter.

Havsmiljö: Charlotte Carlsson, charlotte.carlsson@lansstyrelsen.se, 010–2241268

Främmande arter: Jonas Gustafsson, jonas.m.gustafsson@lansstyrelsen.se, 010–2241345